

ресурс]: march 1999. – volume 6. – Number 3. – Режим доступу: http://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=1753_0_4_0

6. Гаврилюк Д. Про виборчий ценз / Д. Гаврилюк // Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1913972-proviborchiy-tsenz.html
7. Ларин А. А. Люстрация как основание ограничения избирательного права // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2014/4/yurisprudentsiya/larin.pdf.
8. Андреева Г.Н., Старостина И.А. Избирательное право в России и зарубежных странах / Под ред. А.А. Клишаса. М.: Норма, 2010. – 563 с.

Ключові слова: процедурні виборчі цензи, нетрадиційні виборчі цензи, виборчий процес, квоти, мовний ценз, класифікація виборчих цензів, активне та пасивне виборче право, виборчий ценз професійності.

Ключевые слова: процедурные избирательные цензы, нетрадиционные избирательные цензы, избирательный процесс, квоты, языковой ценз, классификация избирательных цензов, активное и пассивное избирательное право, избирательный ценз профессионализма.

Key words: procedural electoral qualifications, non-traditional electoral qualifications, electoral process, quotas, language qualification, classification of electoral qualifications, active and passive suffrage, electoral qualification of professionalism.

КУНЕЦЬ ПРИНА ЮРІЙВНА

*Національна академія внутрішніх справ,
аспірант кафедри конституційного права та прав людини*

ГАРАНТІЇ СТАТУСУ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОМІТЕТІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Реалізація парламентськими комітетами своїх конституційно-владних повноважень та належне виконання покладених на них завдань і функцій потребує низки встановлених на законодавчому рівні гарантій.

Більшість науковців розглядають гарантії як обов'язковий елемент правового статусу будь-якого органу влади і посадової особи, оскільки, з одного боку, вони створюють необхідні юридичні умови для перетворення закріплених у законодавстві прав і свобод з можливостей на реальність [1, с. 27], а з іншого – забезпечують виконання посадових обов'язків [2, с. 224]. Однак в юридичній літературі зустрічаються різні термінологічні обороти чи-то «об'єкти гарантій», як-от «гарантії (депутатської) діяльності», «гарантії (депутатських) повноважень» та «гарантії статусу (депутата)» [3, с. 111]. На думку Убері Т. П., формулювання «*гарантії депутатської діяльності*» більш чітко виражає обсяг і зміст депутатських гарантій, оскільки включає в себе сукупність тих прав і обов'язків, реалізація яких, в рамках наданих їм повноважень, гарантована депутатам [3, с. 111]. Натомість ми вважаємо, що коректно застосовувати саме термін «гарантії статусу», оскільки, як було зазначено

вище, гарантії є базовим елементом категорії «статус». Вочевидь такої ж думки дотримуються Ткачук О. І. [2, с. 224], Сивак В. М. [4, с. 71] та деякі інші правознавці.

Поняття «гарантії діяльності» в цілому визначається науковцями, виходячи з тлумачення цього іншомовного терміна – порука, забезпечення [5], як встановлена законодавством сукупність певних умов, засобів та способів забезпечення виконання органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами покладених на них завдань і функцій [4, с. 71; 6, с. 71]. Так, гарантії депутатської діяльності визначаються як законодавчо закріплені умови виконання депутатами своїх завдань і функцій та способи здійснення ними депутатських повноважень [7, с. 76]. Халюк С. О. визначає гарантії конституційно-правового статусу Вищої ради юстиції як «юридично закріплені умови, засоби та способи, що фактично забезпечують можливість реалізації повноважень та здійснюють охорону визначеного Конституцією та іншими нормативними актами правового статусу Вищої ради юстиції в Україні» [8, с. 73].

В юридичній літературі розрізняють загальні і спеціальні гарантії прав і свобод особи (як фізичних, так і юридичних осіб) залежно від їх змісту і видів [1, с. 26]. До загальних гарантій в різних джерелах в цілому відносять організаційні, економічні, соціальні, політичні, інформаційні та інші гарантії. Спеціальними гарантіями є правові гарантії, які поділяють на матеріально-правові та процесуально-правові [8, с. 73]. Своєрідністю відрізняється підхід про недоцільність виділення в окрему групу правових гарантій, оскільки будь-які гарантії, передбачені в законодавстві, є правовими [9]. Вочевидь, такої ж думки дотримуються науковці Інституту законодавства Верховної Ради України, визначаючи серед гарантій депутатської діяльності такі, як організаційні, матеріальні, гарантії трудових прав та особистої недоторканності, підкреслюючи, що всі вони визначаються конституціями та законами про статус депутата [7, с. 76].

Діяльність парламентських комітетів також потребує конкретних гарантій, тим більше, що саме гарантії сприяють реалізації принципів їх діяльності, зокрема, законності, гласності, рівноправності, вільному обговоренню і вирішенню питань.

Зозуля О. І. визначає *правові гарантії діяльності комітетів Верховної Ради України* як законодавчо передбачену систему умов і засобів, за допомогою яких забезпечується належна організація парламентських комітетів і ефективне здійснення їх повноважень, а також реалізація, охорона та захист прав і законних інтересів, виконання обов'язків суб'єктів правовідносин у сфері діяльності комітетів Верховної Ради України [10, с. 323].

Виходячи з аналізу чинного конституційного законодавства, що регулює діяльність комітетів Верховної Ради України – Конституції України, Закону України «Про комітети Верховної Ради України» від 04.04.1995 р. № 116/95-ВР, Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 р. № 1861-VI, Закону України «Про статус народного депутата України» від 17.11.1992 р. № 2790-XII, можна виділи-

ти такі гарантії їх статусу, як *матеріально-правові, процесуально-правові, політичні та соціально-економічні гарантії*.

1. Матеріально-правові гарантії статусу комітетів Верховної Ради України становлять:

- закріплення статусу парламентських комітетів як органу Верховної Ради України на конституційному рівні;
- законодавче визначення компетенції парламентських комітетів, на підставі якої здійснюється виконання покладених на них функцій та завдань, з метою належного, повного та всебічного забезпечення законодавчої та іншої діяльності парламенту;
- особливий правовий статус членів комітету, що характеризується одночасним поєднанням статусу народного депутата України та статусу члена комітету чи посадової особи комітету.

2. Процесуально-правові гарантії діяльності комітетів Верховної Ради України включають в себе:

- визначений процесуальний (процедурний) порядок виконання покладених функцій та завдань;
- заборону втручання у діяльність парламентських комітетів.

3. Політичні гарантії статусу комітету та діяльності членів комітетів становлять:

- комітет самостійно формує свою політику відповідно до предметів відання та представляє її як на спільних засіданнях комітетів, так пленарних засіданнях Верховної Ради України;
- вільний мандат депутата, який є членом парламентського комітету;
- індемнітет члена парламентського комітету;
- заборона обмежень повноважень члена парламентського комітету в умовах надзвичайного чи воєнного стану.

4. Соціально-економічні гарантії статусу комітету та членів комітетів, а саме:

- законодавче закріплення організаційного, правового, наукового, інформаційного, документального та матеріально-технічного забезпечення діяльності комітетів;
- належне соціальне забезпечення членів парламентських комітетів, що зумовлено саме роботою народних депутатів у комітетах Верховної Ради України;
- належне матеріальне забезпечення членів парламентських комітетів, що передбачено гарантіями діяльності народного депутата України.

Будучи обмеженими обсягом даної публікації, ми, на жаль, не можемо розкрити широко зміст всіх гарантій статусу комітетів Верховної Ради України.

Таким чином, *гарантії статусу комітетів Верховної Ради України* – це встановлені нормами конституційного законодавства умови реалізації повноважень парламентських комітетів, що забезпечують належне та своєчасне виконання покладених на комітети завдань та функцій за допомогою системи юридичних засобів. Проте чинне конституційне законодавство, на жаль, не визначає ані поняття

гарантій статусу комітетів Верховної Ради України, ані систему наявних гарантій. Крім того, механізм реалізації гарантій суттєво потребує свого вдосконалення.

Список використаної літератури:

1. Білозьоров Є. В. Правові гарантії захисту прав і свобод людини в Україні: реалії та проблеми. Адвокат. 2009. № 8 (107). С. 26-30.
2. Ткачук О. І. Юридичні гарантії як елемент правового статусу посадової особи митної служби України. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2006. № 34. С. 222-230.
3. Убери Т. П. Конституционно-правовой статус парламентариев Украины и Грузии (сравнительный анализ) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Киев, 2005. 184 с.
4. Сивак В. М. Гарантії забезпечення реалізації правового статусу голови суду. Європейські перспективи. 2017. Випуск 3. С. 71-76.
5. Словник іншомовних слів / за ред. члена-кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука. Київ: «Українська радянська енциклопедія», 1974. 865 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/17747FCF0QGwNZzYV7SIHV0TDLIJeOqr5/view>
6. Комзюк В. Т. Правові гарантії діяльності митних органів України. Право і Безпека. 2015. № 2. С. 70-74.
7. Парламентаризм: реєстр термінів і понять: довідк. вид. / авт. упорядник : О. Л. Копиленко та ін.; Ін-т законодавства Верховної Ради України. К.: К. І. С., 2012. 512 с.
8. Халюк С. О. Конституційно-правові гарантії діяльності Вищої ради юстиції // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 10. – С. 71-77.
9. Добкін М. Гарантії забезпечення статусу народного депутата України. URL : <http://pravoznavec.com.ua/period/article/1227/%C4>
10. Зозуля О. І. Конституційно-правовий статус комітетів Верховної Ради України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02. Ужгород, 2019. 509 с.

Ключові слова: парламентські комітети, конституційно-владні повноваження, правові гарантії статусу, механізм реалізації гарантій.

Ключевые слова: парламентские комитеты, конституционно-властные полномочия, правовые гарантии статуса, механизм реализации гарантий.

Key words: parliamentary committees, constitutional plenary powers, legal guarantees of status, mechanism of implementing the guarantees.